

Agenda 21

Lokalt

miljöhandlingsprogram

för alla i Melleruds kommun

Antaget av kommunfullmäktige 1997-12-16

Alla behövs och berörs !

Det är meningen att Du och en mängd andra ska hjälpas åt att för att skapa en hållbar samhällsutveckling och en hållbar miljö. Detta är nödvändigt om vi inte ska lämna efter oss oöverstigliga miljöproblem till våra barnbarn. Vi har ännu chans att minska resursslöseriet och ordna kretsloppen, så inte produkter blir ostrukturerade sopor eller ger oåterkalleliga förgiftningar. Vänta inte på att nästa generation ska lösa problemen. Handla nu och hjälp till att göra Melleruds kommuns lokala Agenda 21 till ett led i att förverkliga ett kretsloppssamhälle.

Vi i Mellerud är inte ensamma om att staka ut miljömål och ta fram ett miljöhandlingsprogram.

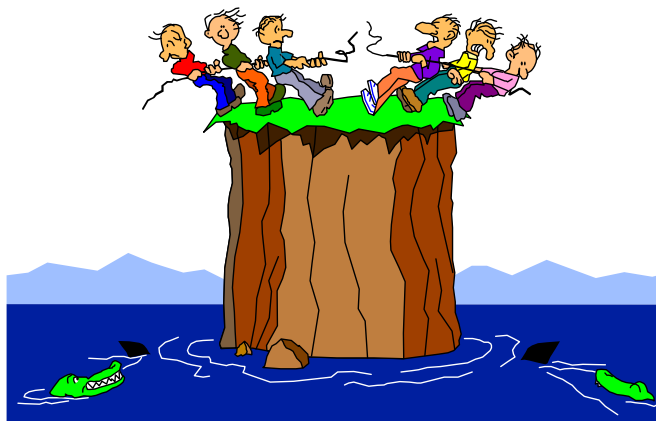
I Sverige arbetar snart sagt alla kommuner med att visa vilka miljöåtgärder man planerar att göra med sikte på 2000-talet. Regeringen har sagt att alla kommuner i landet ska ta fram ett lokalt miljöhandlingsprogram, en s k Lokal Agenda 21 i samråd med befolkningen. Alla länder som skrev på handlingsprogrammet Agenda 21 i Rio de Janeiro 1992 vid FN:s konferens om miljö och utveckling ska ta ansvar för framtiden och arbeta för en hållbar utveckling i sina "kommuner". Arbetet har startats i ca 35 000 kommuner världen över. Agenda 21 betyder dagordning inför 21:a århundradet. Så långa hushållningsplaner har aldrig gjorts tidigare.

Agenda 21-arbetet ska bedrivas "underifrån" i öppen dialog mellan kommuninnevånare, verksamhetsutövare och kommunen. I "Tankar från roten" skildrar Tage Danielsson detta: För den trötta samhällskroppen vore kanske bästa boten ifall tankarna från toppen kom från roten.

I Dalsland har kommunerna valt att samla krafterna och göra gemensamt avstamp i vad vi kallar Ekolandskap Dalsland, som är Agenda 21-arbete i samarbete med andra. Kommunfullmäktige har tillsammans med övriga Dalslandskommuner dragit upp riktlinjer samt övergripande mål. En inspirerande idékatalog har tagits fram. Alla åtgärder inom Ekolandskapet eller genom Melleruds lokala Agenda 21 syftar till att vi i huvudsak brukar naturresurser utan att de förbrukas. Det innebär att vi bygger ett samhälle som är en del av naturens kretslopp. Det handlar också om global rättvisa. De största förändringarna måste ske inom sektorerna produktion/konsumtion (kretslopp) och transport/energi.

Vi måste alla ta vårt ansvar om vi ska kunna ändra färdriktningen.

Lennart Karlsson
Kommunstyrelsens ordförande

INNEHÅLL

Förord: Alla behövs och berörs!

Läsanvisning	1
1. Uppdraget i Agenda 21	1
2. Kretsloppstänkande	1
3. Det här gäller redan i Melleruds kommun	2
4. Ekolandskap Dalsland	3
5. Organisation	3
6. Folkhälsan i Agenda 21	3
7. Kunskap och information. Symbol: •	3
8. Samverkan och engagemang. Symbol: ♥	4
9. Uppföljning och utvärdering. Symbol: ⌘	5
10. Miljöhot, målsättningar och åtgärder	6
10.1 Växthuseffekten och energiproblemen. Symbol: ☞	6
10.2 Ozonskiktets uttunning. Symbol: □	7
10.3 Förurning av mark och vatten. Symbol: ☐	7
10.4 Luftföroreningar, flyktiga organiska ämnen. Symbol: ◆	8
10.5 Övergödning, bättre hushållning med näringsämnena. Symbol: ☆	9
10.6 Sjöar och vattendrag. Symbol: ❖	10
10.7 Jordbruket. Symbol: ☞	10
10.8 Våtmarker. Symbol: ○	11
10.9 Skogen. Symbol: ♂	12
10.10 Samhällsbyggande och boende. Symbol: ◆	13
10.11 Naturvård. Symbol: ⚓	13
10.12 Avfall och återvinning. Symbol: ☞	14
10.13 Hälsa- och miljöfarliga ämnen. Symbol: ⌘	15
10.14 Buller. Symbol: ☺	16
10.15 Ordlista	17

21 MILJÖÅTGÄRDER FÖR KOMMUNALA ORGANISATIONEN - EN SAMMANFATTNING

21 EXEMPEL PÅ ÅTGÄRDER FÖR NÄRINGS LIV, ORGANISATIONER, FÖRENINGAR OCH PRIVATPERSONER - EN SAMMANFATTNING

Text: Miljö- och hälsoskyddskontoret efter synpunkter från privatpersoner samt olika nämnder, organisationer, företag m fl.

Illustrationer: Framsidan kollage av Renée Olsåker med en bild av Kerstin Larsson (Rädda Holmsån-symbolen), Ekolandskapssymbolen och symbolen för Melleruds Agenda 21. Övriga bilder av Renée Olsåker där det ej framgår annat.

Tryck: Omslag och bindning Niklassons Tryckeri AB, övriga sidor kommunkontoret i Mellerud.

Läsanvisning:

Denna skrift är ett miljöhandlingsprogram och en lokal Agenda 21 för alla i Melleruds kommun. Förslag till miljömål hittar du i kapitel 7-10. Förslagen till åtgärder för företag, hushåll, organisationer m fl ska läsas som exempel på vad som kan göras. Miljömålen och åtgärderna för den kommunala organisationen har fastlagts av kommunfullmäktige. Tidpunkt och ansvarig framgår vid respektive åtgärd i kapitel 7-10. Har du bråttom läs då i alla fall de två sista sidorna på omslaget, där vi sammanfattat viktiga åtgärder för miljön. Vill du gräva djupare än detta handlingsprogram finns en "Bakgrundsdel" som mer utförligt beskriver miljöproblemen, och vad som redan gjorts i Mellerud. Folkhälsoplanen är en annan del av Agenda 21, vilken handlar om den psykosociala hälsan i kommunen. *Symboler* används vid mål och åtgärder för att koppla ihop dem med ett visst område, se symbolförklaring föregående sida. Sist finns en ordförklaring.

1. Uppdraget Agenda 21

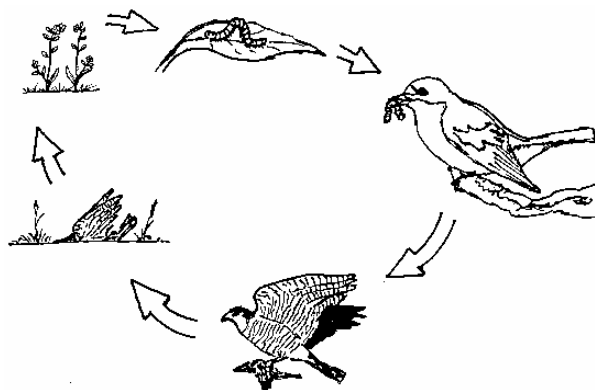

FN-konferensen om miljö- och utveckling, som hölls i Rio de Janeiro 1992, resulterade i ett uppdrag till alla världens länder och folk att arbeta för att nå en långsiktigt hållbar utveckling, det vill säga att utvecklingen måste ske inom de gränser som jordens ekosystem sätter. Dokumentet som undertecknades kallas "Agenda 21, ett handlingsprogram för nästa århundrade". Det handlar om ekologisk, ekonomisk, social och kulturell utveckling.

Vid mötet i Rio enades man om att de lokala myndigheterna i varje land ska ta fram ett handlingsprogram för en hållbar utveckling i samråd med befolkningen. En lokal Agenda 21 ska ha ett underifrånperspektiv, d v s alla tänkbara grupper och aktörer inom kommunen bör vara involverade i arbetet. Särskilt viktigt är det att kvinnor och ungdomar får delta i planering, beslut och genomförande.

**Detta miljöhandlingsprogram är en riktningvisare för miljöarbetet och fortsatta diskussioner på bred front i hela kommunen om Agenda 21 och hur vi ska nå fram till det uthålliga samhället.
Tänk globalt -handla lokalt!**

2. Kretsloppstänkande

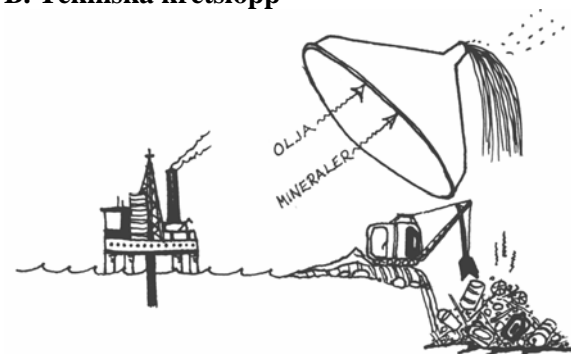
Kretslopp kan tyckas vara ett modeord liksom kretsloppsanpassning, helhetssyn och avfallssnål produktion. Men kretsloppen i naturen är urgamla och vi måste inordna oss i dem. Historien visar många exempel på kulturer som misslyckades med att tillämpa kretsloppsprincipen. Utan kretslopp, med öppna, raka flöden, föröds resurserna vi livnär oss på.

A. Naturens kretslopp

Döda djur- och växtdelar innehåller kemisk energi, som bundits i fotosyntesen. På denna energi lever nedbrytarna, de organismer som sluter kretsloppen i naturen. Näringen frigörs av nedbrytarna och kan på nytt tas upp av växterna. Näringen fullgör på detta sätt ett kretslopp och den kan återanvändas gång på gång. Energin måste däremot hela tiden tillföras. Den flödar genom det ekologiska systemet. In i form av solljus och kemiskt bunden energi, ut genom lågkvalitativ energi/värme, vilken inte kan driva livsprocesserna.

I ett kretslopp återgår förhållandena ständigt till ursprungsläget.

B. Tekniska kretslopp

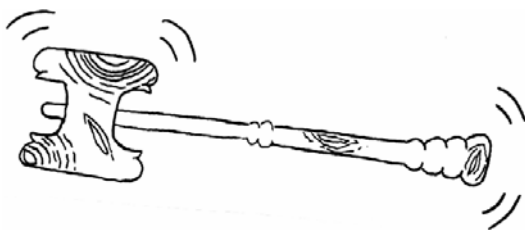
Utan kretslopp blir vi allt fattigare på en giftig soptipp. Förutom synligt avfall finns också osynligt, i form av gaser. Naturens kretslopp rubbas. Om alla skulle leva på vår materiella nivå behövs minst fem jordklot till !

Papper, glas, plast och metaller kan insamlas och lösas upp eller smältas om till nya produkter. Den energimängd som då behövs är väsentligt lägre än om nya produkter görs av jungfrulig råvara. Regering och riksdag försöker nu att kretsloppsanpassa varusektorn. Producentansvar för återvinning har införts inom flera produktområden, t ex förpackningar, däck och tidningar. "Det naturliga steget" har formulerat fyra systemvillkor, som måste uppfyllas för att vi ska kunna nå det uthålliga samhället och därmed kunna överlämna en beboelig jord till våra barn. Fritt uttryckta är dessa kretsloppsvillkor följande:

FYRA KRETSLOPPSVILLKOR:

1. *Utnyttjandet av ändliga lagerresurser (icke förnyelsebara resurser såsom olja, metaller etc) får inte ske i snabbare takt än nybildningen. Ett för stort uttag av ändliga resurser ger luftföroreningar, giftiga metaller och avfallsberg.*
2. *Ämnen från samhället får inte produceras i sådan volym och av sådan kvalitet att de kommer att öka i naturen. Detta gäller framför allt långlivade naturfrämmande ämnen.*
3. *Djur- och växtarter och deras livsrum får inte systematiskt skadas eller undanträngas. Det måste finnas utrymme för en biologisk mångfald.*
4. *Resursomsättningen måste vara effektiv, fördelas rättvist och anpassas till det som naturliga kretslopp klarar.*

3. Det här gäller redan i Melleruds kommun

Kommunfullmäktige i Melleruds kommun antog nedanstående miljö- och kretsloppsmål den 22 mars 1994. Melleruds kommun är också en ekokommun i Ekolandskap Dalsland, vilket officiellt utropades den 5 juni 1994.

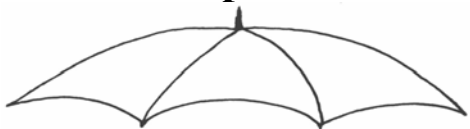
Dessa övergripande mål och de konkreta målen från delkapiteln ska vägleda för åtgärder inom den kommunala organisationen, handeln, näringsliv, ideella organisationer och för enskilda.

ÖVERGRIPANDE MILJÖMÅL:

- Kommunens verksamhet ska ha som mål en hållbar utveckling, vilket är en utveckling som möter människors behov idag utan att detta begränsar möjligheterna att möta framtida generationers behov.
- Kommunen ska bedriva ett miljöarbete som dels innebär en effektiv myndighetsutövning och lagtillämpning och dels är en drivkraft för en övergång till en ekologiskt hållbar utveckling.
- Kommunen ska stimulera goda exempel och bidra till att dessa sprids till fler människor och aktörer i kommunen.
- Kommuninvånarna ska göras delaktiga i miljöarbetet.
- Kommunen ska i sin egen verksamhet, med god marginal, uppfylla gällande bestämmelser på miljöområdet.
- Arbetet med en övergång till en hållbar utveckling ska bl a innebära att:
 - Bevara känsliga ekosystem.
 - Bevara den biologiska mångfalden.
 - Minska användningen av farliga ämnen och varor som kan ge skador på människor eller miljö.
 - Öka användningen av förnyelsebara energislag (t ex biobränslen, solvärme och vindkraft) och minska användningen av miljöförstörande energislag (t ex olja och annan fossil energi), samt minska på beroendet av elkraft.
 - Bevara markens och vattendragens långsiktiga produktionsförmåga (t ex jordbruks och skogsmark samt sjöar och vattendrag).
 - Återvinna avfall och restprodukter.
- Kretsloppstänkande ska prägla alla delar av kommunens verksamhet. I det ingårushållning med energi och naturresurser samt minimering av negativ miljöpåverkan. Ex på sätt att genomföra detta i kommunen är:
 - Bedömning av miljökonsekvenser före kommunala beslut.
 - Varje nämnd/förvaltning utarbetar miljöstrategier för sina verksamheter.
 - Miljöanpassad kommunal upphandling. (Konkreta riktlinjer finns).
- Naturresurserna ska ses som en del av de samlade tillgångarna i kommunen.
- Samverkan i miljö- och kretsloppsfrågor bör ske med övriga kommuner i Dalsland när detta kan ge samordningsvinster.

Mellerud ska vara en kommun med bra miljö i ekologisk balans, där människor kan leva med god hälsa och ha glädje av en fin natur.

4. Ekolandskap Dalsland

*Ekolandskapsparaplyet,
som samlar alla miljöaktiviteter i Dalsland.*

Ekolandskap Dalsland är en samverkansform, ett Agenda 21-arbete kring miljöfrågorna med syfte att få alla i Dalsland med i miljöarbetet och med hjälp av miljömedvetenhet "sätta" Dalsland på miljökartan.

Melleruds kommun har tillsammans med de övriga fem Dalslandskommunerna, Länsstyrelsen och kyrkan utropat detta ekolandskap. Dalslandskommunerna har en vision om att hela landskapet ska bli miljöanpassat inom alla samhällssektorer, t ex inom skogsbruk, jordbruk, industri, turism, trafik, handel, skolan och områdena kemikalieanvändning, avfall, bo & bygga, samt energianvändning. Kommunalförbundet Dalsland är huvudman och utgör ledningen för Ekolandskap Dalsland. Kontoret finns vid Dalsland Center, Håverud. Ekolandskapskontoret har hittills satsat på information och utbildning för nyckelpersoner. Några konkreta projekt har mynnat ut i:

- Miljökompetenskatalogen, där näringsidkare med flera visar upp sin miljöprofil
- "Återbruket" i Fengersfors, begagnat byggmaterial och datoriserade sökmöjligheter efter begagnat byggmaterial i Sverige.
- Byggvaruguiden om "bra miljöval" och miljöfaktablad om byggvarumaterial. Dessa korta faktablad finns i speciella broschyrställ hos de stora byggvaruhandlarna i Dalsland.
- Riskanalysen om miljö, hälsa och säkerhet för hela Dalsland.

Det finns många fler positiva exempel på miljöarbetet i Dalsland både hos privata och offentliga aktörer.

Nätverk

Under 1997 bildades flera nätverk inom landskapet i vilka olika intressegrupper som t ex företag med miljöprofil, organisationer, byalag och enskilda personer kan delta. Nätverk för turism, bioenergi, avfall/slam, utbildning, sysselsättning (MELSAM-Returen), varor & upphandling har startats under våren 1997. Nätverk för skogsbruk, vatten och avlopp, trafik & kommunikation, jordbruk, hälsa, plan & bygg m m följer. Ett nätverk sörjer för kreativa kontakter med miljövänliga och ekologiskt riktiga lösningar. Varje nätverk bestämmer själv formerna för träffarna och hur man vill framträda och påverka andra. Representanter från de olika nätverken ska bilda en miljöstrategigrupp för Ekolandskap Dalsland.

Ekolandskapsamarbetet = Agenda 21-arbete

5. Organisation

Kommunstyrelsen har det politiska huvud-ansvaret och sam-ordningsansvaret för det lokala Agenda 21-arbetet i Melleruds kommun. En politisk arbetsgrupp med repre-sentanter från varje nämnd ska bildas våren

1998, kallad miljö och hälsorådet.

Inom den kommunala organisationen finns det ett nätverk av miljökontaktpersoner, miljöansvarig på varje enhet är dock enhetschefen.

En kommunal Agenda 21-grupp med 10 represen-tanter från den kommunala organisationen har arbetat fram mål och förslag till åtgärder. Initiativ till bildande av nätverk för intresserade utanför den kommunala organisationen har tagits. Grupper för föreningar, ungdomar respektive företag har träffats. Detta kan utvecklas mycket.

Kommunstyrelsen har huvudansvar och samordningsansvar för lokal Agenda 21

6. Folkhälsan i Agenda 21

Parallellt med detta miljöhandlingsprogram har hälsorådet arbetat fram ett handlingsprogram kring folkhälsoarbetet, en folkhälsoplan. Båda är underlag till det fortsatta miljö- och folkhälsoarbetet. Folkhälsoplanen, som handlar om människors psykosociala miljö, är en del av Agenda 21 för Mellerud och en del av visionen om det uthålliga samhället. Det politiska miljö- och hälsorådet ska också ha hand om folkhälsofrågor.

7. Kunskap och information

Kunskap är en förutsättning för att politiker, tjänstemän ,näringsidkare och alla andra kommun-invånare ska kunna sig engagerade och kunna handla så att miljömålen uppnås. Utbildning och allas delaktighet är en förutsättning för att miljöhänsynen finns med redan från början.

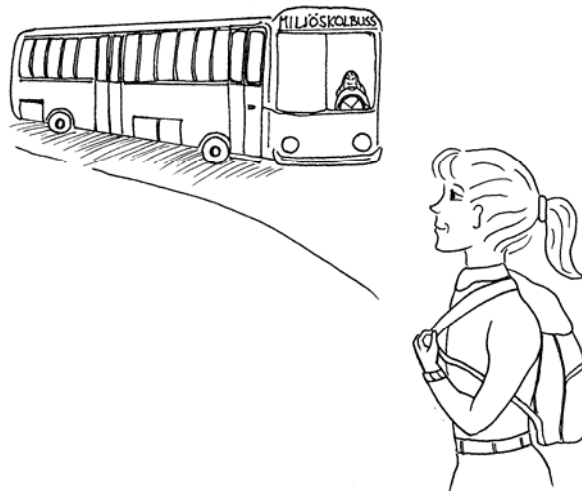
Kretsloppstänkandet är viktigt i nedanstående utbildningar. Goda exempel - särskilt om de kan studeras på nära håll - är viktiga inslag.

- Idéseminarier och utbildning för kommun- anställda, politiker och vissa branscher etc har hållits under 1995-1997 och fler kommer. En del utbildning samordnas inom Ekolandskap Dalsland.
- Utbildning för dem som engagerar sig i miljöarbete anordnas av studieförbunden. Utbildningarna handlar oftast om lokala miljöförhållanden och behandlar konkreta åtgärder.
- Speciella projekt för skola och barnomsorg (se kapitel 8).
- Information om miljösituationen i Mellerud och miljötips.
- Kompostutbildningar/kompostmässor.
- Miljöinformatörer har fram till 1997 besökt 700 hushåll, alla skolor och förskolor, och propagerat för ökad källsortering. Idag komposterar mer än 1000 hushåll (ca 25%) och så gott som alla skolor och förskolor i kommunen. Ännu fler hushåll och arbetsplatser skulle kunna göra på samma sätt.
- Temakvällar om att "Handla miljövänligt" har arrangerats av kommunen respektive LRF.
- Alla dagligvarubutiker har fått besök av miljö- och hälsoskyddskontoret och miljöinformatörer, som gett information om miljöanpassade varor. Flera handlare har fått utbildning genom Kemikalieprojekt Älvsborg.
- Kommunens ansvariga inköpare erbjuder varje år en utbildning om miljövänlig upphandling.

kommunstyrelsen tillsammans med respektive nämnd.

8. Samverkan och engagemang

Alla krafter behövs för att vi ska kunna vända utvecklingen så att vi får ett kretsloppsbaserat samhälle.

Engagemang kan t ex nås genom att konkreta miljöproblem presenteras och att människor ges reella möjligheter att påverka dessa problem. Detta kan exempelvis ske genom:

1. Lokala projekt, t ex Rädda Holmsåprojektet (där olika intressenter gjort en gemensam kraftsamling mot övergödningen) och olika miljöinformatörsprojekt (arbetslösa ungdomar och ALU). Kommunen kan peka på behov av åtgärder och stötta nya projekt. Ett systerprojekt till Holmsåprojektet - runt Dalbergså - ska startas i samarbete med Vänersborgs kommun, Dalbergså-Holmsåns vattenvårdsförbund, LRF m fl under 1998. Gemensamma projekt i Dalsland, t ex om alternativa avloppslösningar med pilotanläggningar, eller om förnyelsebara energikällor (biobränslen, vind- och solenergi).
3. Gemensamma branschprojekt inom Dalsland eller länet. Initiativ har t ex kommit från LRF att jordbrukare studerar miljövänligt jordbruk och kretslopp genom projektet "Sveriges bönder - steget före". LRF föreslår också ett samarbete med andra om att främja inhemskt biobränsle. "Städa gårdar" är ett annat projekt som kan återupptas.
4. Många klasser från skolornas alla stadier samarbetar redan om miljöfrågor. Detta arbete bör fördjupas. Butikskedjorna har börjat internutbildning och ger information om vilka miljövänliga produkter man kan handla i deras affärer. På samma sätt kan industrier komma att samverka för att profilera sig inom miljöområdet och kanske nå nya marknader. Kemikalieprojekt Älvsborg var ett samarbete mellan miljö- och hälsoskyddskontoret, Länsstyrelsen, Älvsborgs Kommunförbund m.fl. med huvudsyftet att byta ut miljöfarliga kemikalier till miljövänligare. 4

Mål och åtgärder för den kommunala organisationen

- Alla anställda och förtroendevalda i Melleruds kommun ska genomgå en grundutbildning (anpassad till arbetsområdet) i miljö- och kretsloppsfrågor under 1998-2001. Ansvarig: respektive nämnd och kommunstyrelsen.
- Visionsseminarier för politiker, tjänstemän och kommuninvånare 1998. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- Miljökontaktpersonerna på de olika kommunala enheterna erbjuder utbildning genom miljökontakträffor minst en gång per år. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- Samtliga kommuninvånare informeras från och med 1998 regelbundet om:
 - miljöproblem i Mellerud
 - kommunens miljömål
 - hur miljömålen uppfylls
 - positiva exempel på källsortering, energihushållning, miljövänligt agerande mm
 - vad de själva kan göra för att bidra till att målen uppfylls. Ansvarig: kommunstyrelsen tillsammans med resp. nämnd.
- Miljöinformation ska också ges muntligt i bostadsområden, byalag, föreningar, arbetsplatser etc fr o m 1997. Ansvarig:

Projektet har 1997 avlösts av "Miljösamverkan Älvsborg" med mera tonvikt på hälsofrågor.

5. **Nätverk.** Ekolandskap Dalsland (se sidan 3).
6. **Miljöteam.** Bygger på vår vilja att förändra vår personliga konsumtion. Familjer eller enskilda bildar en studiecirkel där mål formuleras som inte är tvingande utan ses som goda idéer för hur vi personligen kan agera. Hur kan man sänka energiåtgången, minska åtgången av fossila bränslen, handla miljövänliga varor, källsortera etc? Gruppen kan ha en handledare vid start och avslutning. Studieförbund kan hjälpa till med utbildning av handledare.
7. **Ungdomar** kan bli engageras genom ett formellt Ungdomsråd och/eller i flera mindre, mer informella grupper. Partiernas ungdomsförbund har här en uppgift, liksom kamratstödarna.
8. **Skola och Miljön i Melleruds kommun - ett lokalt samverkansprojekt.** Hösten 1997 startade detta projekt. Syftet är att på bred front ge eleverna kunskaper om och delaktighet i byggandet av ett ekologiskt hållbart samhälle. Naturvårdsverket har lämnat bidrag till en del av detta projekt.

Miljöinformatörer (ALU) har utbildats i samarbete mellan två studieförbund och miljö- och hälsoskyddskontoret i två omgångar. Senast 1996/97. Denna grupp har blivit genomfört en dörrknackningsaktion med miljöinformation om bland annat källsortering och en enkät om vilka miljöfrågor som invånarna själva kan tänka sig att ta itu med.

Mål för alla i kommunen

- ♥ Flera nätverk för miljö och hälsa ska bildas inom kommunen och inom Ekolandskap Dalsland.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer och privatpersoner

- ♥ Gå med i ett nätverk för miljö och hälsa inom Melleruds kommun eller Ekolandskap Dalsland.
- ♥ Bli engagerad i en miljöstudiecirkel, miljöteam etc.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ♥ Ta initiativ till bildande av nätverk/branschprojekt, från och med 1997. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- ♥ Skolmiljöprojektet: alla skolor ska stimuleras i sina miljöarbeten och kretsloppstänkande, från och med hösten 1997-1998. Ansvarig: barn- och utbildningsnämnden.

9. Uppföljning, utvärdering

Uppföljning av fastställda mål ska ske varje år beträffande kommunala verksamheter och sammanfattas i kommunens miljöbokslut.

Bokslutet ska också ge information om miljöns tillstånd, utveckling och hushållningen med resurser. Varje

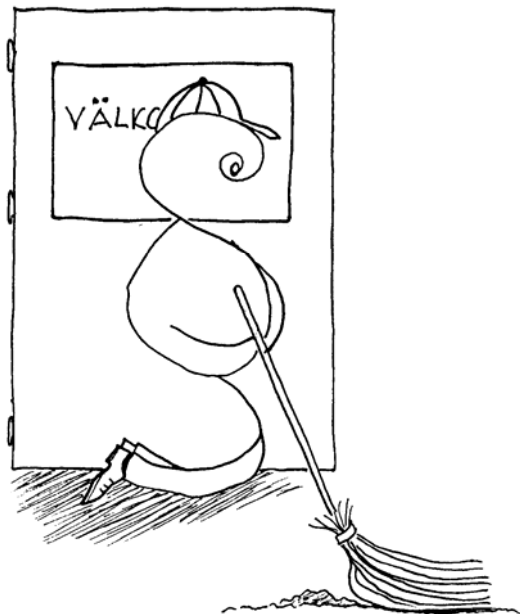
nämnd gör sin egen miljöstrategi och följer upp aktuella åtgärder varje år. I samband med verksamhetsberättelsen i januari -februari görs en **miljöekonomisk redovisning** av varje nämnds verksamhet. Fr o m 1997 ska varje nämnd/enhet välja ut ungefär 5 mål som man inom verksamheten kan påverka. Nyckeltal visar om man nått målen eller ej och om det inneburit extrakostnader. Vart tredje år måste en redovisning ske till länsstyrelsen som berättar hur kommunens miljöåtgärder sker i överensstämmelse med länets miljömål.

Miljökonsekvenser. I vardagen bör de kommunala verksamheterna förhindra skador på miljön. Ett redskap för att bedöma miljökonsekvenser är kretsloppsvillkoren (sid 2) och följande **checklista**:

1. *Minskar användningen av de naturresurser som håller på att ta slut, t ex olja och metaller?*
2. *Minskar användningen av svårnedbrytbara naturfrämmande produkter?*
3. *Sparas den biologiska mångfalden, dvs antalet växt- och djurarter?*
4. *Minskar energianvändningen?*
5. *Övergår vi till biobränsle, solvärme, vindkraft etc?*
6. *Tillämpar vi kretsloppsprincipen?*
7. *Skapar vi en hälsosam miljö?*
8. *Löser vi flera problem samtidigt?*
9. *Löser vi fler problem än vi skapar?*
10. *Tillämpar vi försiktighetsprincipen, dvs ser vi till att vi inte riskerar att skada miljö eller hälsa?*
11. *Blir det omedelbara besparingar?*
12. *Blir det vinster på kort sikt?*
13. *Blir det vinster på lång sikt?*
14. *Blir det ökade kostnader?*

Miljöövervakning med provtagning etc kommer i fortsättningen att bedrivas i samma utsträckning som förut. Detta är ett viktigt led i uppföljningen av miljöarbetet, för att se minskningen av utsläppen till miljön i Melleruds kommun och i Ekolandskap Dalsland.

MELLERUDS KOMMUN

Sopa rent för egen dörr !

Mål för alla i kommunen

- ⌘ Alla de i kommunen verksamma bör ha god kunskap om: miljösituationen i kommunen, behov av miljöåtgärder inom det egna företaget/organisationen etc och om vem som ansvarar för att åtgärder blir utförda.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

- ⌘ Upprätta en miljöpolicy inom det egna företaget.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ⌘ En miljöstrategi upprättas i varje nämnd, senast 1998.
- ⌘ Varje år fr o m 1997 görs ett miljöbokslut med en miljöekonomisk redovisning där det framgår hur Agenda 21-arbetet framskrider. En beskrivning av miljösituationen ingår även i bokslutet. Ansvarig: respektive nämnd och kommunstyrelsen.
- ⌘ Oberoende miljörevision ska göras vart fjärde år från och med 1999. Ansvarig: kommunfullmäktige.

- ⌘ Revidering av handlingsprogrammet i samband med ny valperiod vart 4:e år med början 1999. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- ⌘ Miljökonsekvensbedömning ska fr o m 1998 göras före investeringsbeslut, t ex bör checklistan (kap 9) användas. Ansvarig: respektive nämnd och kommunstyrelsen.
- ⌘ Befintlig inköspolicy ska uppfyllas. Ansvarig: respektive nämnd och kommunstyrelsen.

10. Miljöhot, målsättningar och åtgärder

Miljöhot som berör Mellerud beskrivs något utförligare i remissunderlaget "Samråd" samt i "Bakgrundsmaterialet" för Melleruds Agenda 21. Under följande delkapitel finns mål och åtgärder såväl för samhället i stort som för den kommunala organisationen.

10.1 Växthuseffekten och energiproblemen

Växthuseffekten orsakas främst av förbränning av olja, kol och naturgas vid uppvärmning av hus och vid transporter. Koldioxidgaserna som bildas ligger som ett lock över jorden.

De släpper igenom kortvägigt energirikt ljus men hindrar det långvägiga, d v s värmen, från att gå ut i rymden. Detta ger på sikt allvarliga klimatförändringar.

Mål för alla i kommunen

- ⌘ Koldioxidutsläppet bör år 2005 vara 10% lägre än 1997, för att därefter minska ytterligare.
- ⌘ Den totala energianvändningen bör minska 10% från år 1997 till år 2000.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

- ⌘ Öka användningen av biobränslen, solvärme, vindkraft etc, samt prioritera energibesparande åtgärder.
- ⌘ Upprätta energiplaner inom industrin, med inriktning på effektivare energianvändning och elsparande. Spillvärme bör tas till vara.
- ⌘ Eltankningsställen samt etanol- och/eller metanolförsäljning för fordon anordnas.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ☞ Kommunen erbjuder energirådgivning till företag och hushåll fr o m 1998. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- ☞ Ny energiplan för kommunen. Andelen biobränsle ska öka liksom energisparandet. Ansvarig: kommunstyrelsen och tekniska nämnden.
- ☞ Kommunens och entreprenörers fordon ska etappvis övergå till att köras på alternativ till fossila bränslen fr o m 1998. Ansvarig: kommunstyrelsen och respektive nämnd.
- ☞ Kommunens fastigheter och kommunala värmeanläggningar ska etappvis övergå till att drivas med alternativa energikällor (biobränsle, solvärme, jordvärme etc) fr o m år 1998. Ansvarig: kommunstyrelsen och tekniska nämnden.

Mål för alla i kommunen

- ☐ Vi ska göra vad vi kan för att ozonskiktet ej blir så tunt att farlig UV-strålning skadar naturen och människors hälsa.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer och privatpersoner

- ☐ Befintliga anläggningar som innehåller freon ska skötas så att inga utsläpp sker. Välj helt freonfria alternativ vid nyanskaffning.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ☐ Befintliga anläggningar som innehåller freon ska skötas så att inga utsläpp sker. Välj helt freonfria alternativ vid nyanskaffning. Ansvarig: respektive nämnd och kommunstyrelsen.

10.2 Ozonskiktets uttunning

Den ännu ej uppfunna biogasgräsklipparen där gasen kommer från gräsklipp som rötats och där resterna används som gödning.

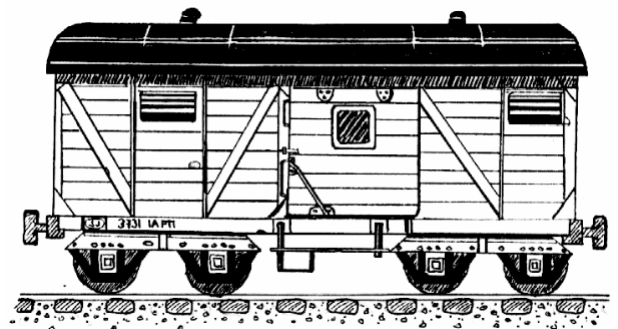
Ozonskiktet i övre atmosfären

I atmosfärens övre område finns ozonskiktet som skyddar allt liv på jorden mot skadlig ultraviolett strålning (UV-strålning) från solen. UV-ljuset ger bl a ökad risk för hudcancer och ögonskador. Långtgående nationella beslut har fattats för att stoppa utsläpp av ämnen som är skadliga för ozonskiktet, t ex freoner och haloner.

Efterlysta, inte önskvärda !

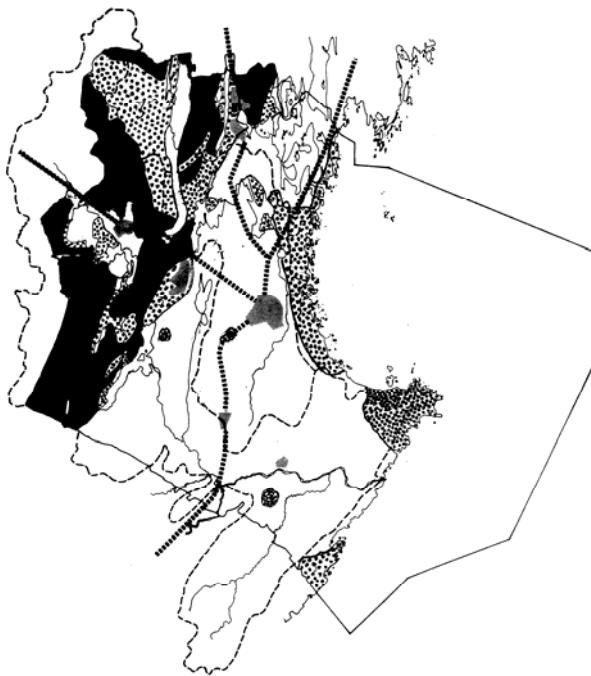
10.3 Försurning av mark och vatten

Fler transporter på järnväg !

Sjöar, vattendrag och skogsmark hör till de naturtyper som drabbas hårdast av försurningen. Försurningen är det största miljöproblemet i länet på grund av omfattande skador på skog, fisk mm och också en hälsorisk främst på grund av förhöjda metallhalter som kan ge fosterskador, njurskador med mera.

Försurningen har också orsakat stora skador på till exempel broar och kulturföremål. De försurnande svavel- och kväveföreningarna kommer till större delen från uppvärmning, vägtrafik och energianvändning inom industrin.

Grundvattenförsurning i Melleruds kommun

- Surt, pH under 6,0
- pH 6,0 - 6,5
- pH över 6,5

Mål för alla i kommunen

- ☐ Svavel- och kvävebelastningen bör vara högst 5 kg svavel/ha och 5 kg kväve/ha och år.
- ☐ Minst 95% av de kalkade vattenen ska under hela året hålla en biologiskt acceptabel vattenkvalitet (pH 6,0 och alkalinitet 0,05 mekv/l som lägsta nivåer).

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

- ☐ Minska bilåkandet genom att välja samåkning, kollektivtrafik och cykel där det går.
- ☐ Köp en elbil gemensamt och inrätta en bilpool.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ☐ Kalkning av sjöar och vattendrag ska fortsätta i ungefär samma omfattning som idag under förutsättning att vi får statliga bidrag. Det innebär att den sammanlagda kalkningsvolymen kommer att uppgå till ca 200-250 ton per år. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- ☐ Översyn om biologisk återställning behövs i kalkade vatten, under 1999. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.

- ☐ Utveckla kollektivtrafiken, bl a genom förbättrad information, samordning och fortsatt satsning på järnvägsstationen som resecentrum, fr o m 1998. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- ☐ Kommunen verkar för samordning av samhällsbetalda resor (t ex kollektivtrafik, färdtjänst, sjukresor, skolresor och tjänsteresor), fr o m 1999. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- ☐ Ordna fler gång- och cykelbanor, exempelvis Dals Rostock - Mellerud, fr o m 2000. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- ☐ Kommunen verkar för att laddningsstationer för elbilar ordnas (vid behov). Ansvarig: kommunstyrelsen.
- ☐ Verka för ökade godstransporter på järnväg. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- ☐ Grundvattnets kvalitet bör undersökas innan ett eventuellt utnyttjande, i samband med lokaliseringssprövning av bostadshus (bevakas av byggnadsnämnden sedan Vattenöversikten kom 1986).
- ☐ Minskat bilåkande, i stället samåkning, kollektivtrafik och cykling. En tjänstecykel per arbetsplats (där det behövs). Ansvarig: respektive nämnd och kommunstyrelsen.

10.4 Luftföroreningar, flyktiga organiska ämnen

Gemensamt för flyktiga organiska ämnen, så kallade VOC, är att de är uppbyggda av kol och väte, samt att de förångas relativt lätt. Några exempel är tetrakloretylen och bensen. Ett flertal av dessa VOC är cancerframkallande, skadar arvsmassan, ger nervskador och/eller orsakar allergier. I marknivå bidrar VOC till att det bildas ozon och andra fotokemiska oxidanter under inverkan av solljus på kväveoxider och kolväten. Växtligheten är känslig för ozon och vissa växter är mer känsliga än andra. Ozon ger också hälsoeffekter, till exempel påverkan på andningsvägarna.

Av flyktiga kolväteutsläpp (VOC) från olika verksamheter svarar småskalig vedeldning och den bensindrivna personbilstrafiken för största delen i landet.

Mål för alla i kommunen

- ◆ De totala utsläppen av VOC ska minska med 30% till år 2005, räknat från 1997.
- ◆ Tätortsluftens innehåll av de mest miljö- och hälsoskadliga VOC ska på lång sikt inte vara högre än halterna på landsbygden.
- ◆ Halterna av fotokemiska oxidanter begränsas till nivåer som inte utgör ett hot mot människors hälsa, grödor, skog eller materials livslängd.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

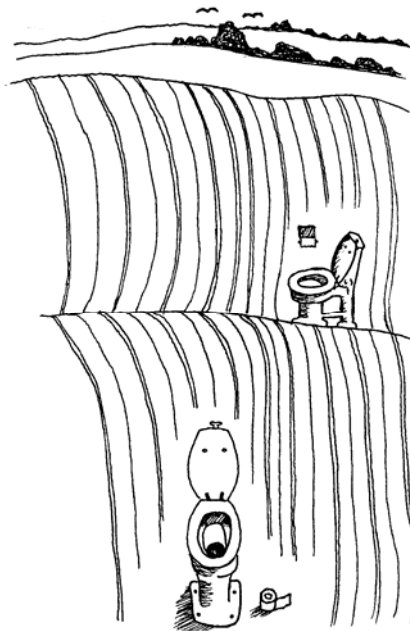
- ◆ Använd miljögodkända värmepannor med ackumulatortank för uppvärmning.
- ◆ Minska användningen av motorgräs-klippare, grästrimmer, motordrivna häcksaxar till förmån för handdrivna eller andra miljöanpassade varianter.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ◆ Verka för att riksväg 45 genom Mellerud flyttas till ett västligt läge. Ansvarig: kommunstyrelsen.
- ◆ Verka för att man eldar ved endast i miljögodkända befintliga vedpannor efter år 2005. Detta gäller speciellt inom detaljplanerat område eller samlad bebyggelse. För nyinstallationer gäller omgående att de ska vara miljögodkända. Ansvarig: miljö- och hälsoskydds nämnden.
- ◆ Motorvärmare till kommunens bilar från 1999. Ansvarig: respektive nämnd.
- ◆ Befrämja passiv solvärme, vindskyddade lägen etc i samband med nya planer, i syfte att minimera utsläpp till luft. Ansvarig: byggnadsnämnden.

10.5 Övergödning, bättre hushållning med näringsämnena

Övergödning innebär att sjöar och vattendrag får ta emot för mycket av växtnärsämnena kväve och fosfor. Vid övergödning sker en ökad tillväxt. All växtmassa ska brytas ner och stora mängder döda alger samlas på botten, vilket oftast leder till syrebrist. Syrebristen är till stor skada för olika bottendjur och fiskar.

Våra största fosforkällor är jordbruksmark, privata avlopp och avloppsreningsverk. De största kvävekällorna är jordbruksmark, avloppsreningsverk och luftnedfall från fordonstrafik. (Privata och kommunala avlopp kan också sprida virus och bakterier till grundvatten, sjöar och vattendrag, vilket kan orsaka sjukdomar).

Är näringsämnen i avlopp ett övergödning- och slamhanteringsproblem eller en resurs som växtnäring ?

Avloppsslam är idag ett avfallsproblem på ganska oönskade ämnen. Samtidigt gödslas åkrar med konstgödning istället för urin och fekalier från människor. Särskilt urin innehåller höga och välbalanserade halter av olika gödningsämnen. Detta är inte kretsloppstänkande. Brytvärt fosfor håller på att ta slut. Samtidigt har vi övergödning av vattendrag, t ex är Dalbergså och Holmsån extremt övergödda.

Under 1995 påbörjades ett systemskifte för avlopp i Mellerud. Policyn är ekologiska avlopp senast år 2000.

Mål för alla i kommunen

- ☆ Näringsämnena ska gå i kretslopp från jord och gröda, till djur och människor och åter till jord och gröda. Näring från enskilda avlopp och kommunala avlopp ska tas till vara.
- ☆ **Holmsån** (myningen) ska ha högst totalfosfor 0,14 mg/l och totalkväve 3,4 mg/l mätt som 3-årsmedelvärde och **Dalbergså** (myningen) högst 0,07 mg fosfor/l och 1,4 mg kväve/l, år 1996-98.
- ☆ Ekosystemen i vattendragen ska fungera. Fisken och kräftorna ska kunna leva, våra barn ska kunna fiska och gösen ska åter kunna vandra upp till Nären.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

- ✧ Installera ekologiska toalettsystem vid nybyggnation och renovering, samt åtgärda bristfälliga avloppsanläggningar så att utsläpp minimeras. Bevaka utvecklingen av slamsugning av båtar.
- ✧ Lämna skyddszoner på minst 6 meter utmed övergödda vattendrag.
- ✧ Minimera ammoniakavdunstningen från stall, gödsellagring och spridning av gödsel.
- ✧ En ny samordningsgrupp för förbättring av vattenkvaliteten i Dalbergsån bildas för att ta itu med problemet.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ✧ Kommunen ska separera dagvattenledningarna från spillvattennätet så att mängden som bräddas blir högst 1% av det totala flödet av avloppsvatten till år 2000. Åtgärderna görs med ekologisk dagvattenutbyggnad så att föroreningarna i dagvattnet inte tillåts nå vattendragen. Ansvarig: tekniska nämnden.
- ✧ Kräva åtgärder vid bristfälliga enskilda avlopp främst inom Dalbergså och Holmsåns vattensystem från och med 1998, men även efter inventering i Upperudsälvens område. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- ✧ Minskat näringsläckage genom miljöanpassade avloppslösningar vid tillståndsgivning av enskilda avlopp från 1997. Ansvarig: miljö och hälsoskyddsnämnden.
- ✧ Urinseparering el dyl införs på prov i stället för konventionell WC-anslutning till kommunalt avlopp i någon fastighet, någon skola eller något bostadsområde.

Ansvarig: respektive nämnd.

10.6 Sjöar och vattendrag

Foto av Ellen Carlsson.

I Melleruds kommun är ingen sjö naturreservat, men riksintresse råder för många sjöar och vattendrag. I vissa sjöar finns djur och växter som är särskilt skyddsvärda därför att de är sällsynta och hotade av exploatering eller förorening.

Mål för alla i kommunen

- ❖ Inga fler sjöar, opåverkade forsar eller strömsträckor ska sänkas eller på andra sätt regleras.
- ❖ Befintliga regleringar av sjöar och vattendrag ska anpassas bättre till naturvårdens, fiskets och friluftslivets intressen.
- ❖ Fortsatt utbyggnad av vattenkraft ska i första hand ske genom modernisering av befintliga kraftstationer.
- ❖ Bevara och om möjligt förbättra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag.

Mål från Melleruds vattenöversikt

- ❖ Byggnadsnämnden bevakar vid all planering att de värdefulla vattenområdena eller naturområdena med anknytning till vatten, vilka beskrivs i Vattenöversikten 1987, behålls eller utvecklas.
- ❖ För Köpmannebroområdet krävs sluten tank eller längre gående rening än markbädd för WC-avlopp, då lösningen med slamavskiljare och markbädd är otillräcklig. För bad-, disk- och tvättavlopp krävs miljö- och hälsoskyddsnämndens tillstånd.
- ❖ För området runt sjön Nären bör tillstånd krävas för bad-, disk- och tvättavlopp. Ytterligare verksamheter med utsläpp, exempelvis fiskodling, fritidshusområde, hotellverksamhet med utsläpp till Nären etc bör ej tillåtas.

Åtgärder för den

kommunala organisationen

- ❖ Värdefulla forssträckor ska redovisas i den kommande reviderade översiktsplanen. Ansvarig: kommunstyrelsen.

10.7 Jordbruket

Foto av Hans Svensson

Under 1900-talet har det skett en markant förändring av odlingslandskapet.

Dagens jordbruk är i huvudsak storskaligt och bygger på åkrar med samma arter över stora arealer, mekanisering, samt kemikalietillförsel genom bekämpnings-medel och handelsgödsel. Kraven på ett allt rationellare jordbruk har medfört att strandängar och mader har torrlagts genom invallning och dikning. Åkerholmar med små partier gräsmark, gamla odlingsrösen, kullar och stenmurar har tagits bort. Åkerkanter har rätats och diken lagts igen. Många biotoper för odlingslandskapets djur och växter har förstörts och antalet arter har minskat (och minskar fortfarande) drastiskt.

Den nya tekniken med att genmanipulera grödor så att de bättre står emot kyla, torka, insektsangrepp m m tycks vara ett hot mot den biologiska mångfalden och de vilda arterna. Ett fåtal genmodifierade grödor kan när de intensivodlas lättare slås ut av en farsot och så har också redan skett i en del fall. Allergiker är oroliga över att gener från mycket allergiframkallande livsmedel till exempel jordnötter och skaldjur ympas in i andra livsmedel.

Mål för alla i kommunen

- ☞ Variationen i odlingslandskapet ska bibehållas. Det biotop- och artrika äldre odlingslandskapet ska så långt som möjligt bevaras. Detta redovisas i den kommande naturvårdsplanen.
- ☞ Småbiotoper som åkerholmar, rösen, stenmurar och diken etc ska bevaras.
- ☞ Vid skogsplantering på nedlagd åkermark ska företrädesvis lövskog planteras.
- ☞ Det ekologiska lantbruket, det vill säga lantbruk utan kemiska bekämpningsmedel eller lättlösliga handelsgödselmedel, ska öka till minst 10 procent av åkerarealen år 2000. Det är väsentligt att även den så kallade konventionella odlingen görs mera miljöan-passad.
- ☞ Odlingsmark som tagits ur livsmedelsproduktion ska användas på sätt som möjliggör återgång till detta.
- ☞ Åkermarken ska så långt som möjligt bibehållas som betydelsefull produktions-resurs. Bebyggelse och vägdragningar bör inte ske på odlingsbar mark.
- ☞ Våtmarker ska återskapas på åkermark som tidigare vunnits genom torrläggning.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

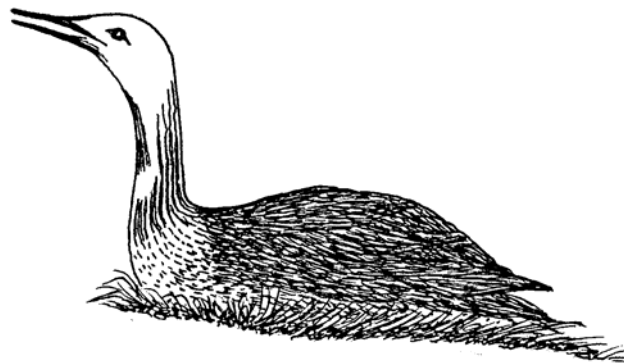
- ☞ Skyddszoner införs mot vattendrag och lämpliga våtmarker skapas (EU-stöd).
- ☞ Skogsplantering (särskilt barrskog) undviks på åkermark.
- ☞ Öka andelen ekologiskt odlad mark så att minst 10% av åkerarealen är KRAV-odlad år 2000.

Åtgärder för den

kommunala organisationen

- ☞ Informera om naturhänsyn inom jordbruket, fr o m år 2000. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- ☞ I översiktsplanen och annan planläggning inarbetas aktuella delar från länsstyrelsens bevarandeprogram för natur och kultur-miljö, det värdefulla odlingslandskapet. Ansvarig: byggnadsnämnden.
- ☞ Inventera möjligheterna med skyddszoner mot vattendrag och våtmarker etc, fr o m 1999. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- ☞ Öka kommunens inköp av KRAV-märkta eller andra ekologiskt odlade matvaror till måltidsverksamheterna, fr o m år 1998. Ansvarig: respektive nämnd.
- ☞ Verka för KRAV-odling på kommunens arrendemark, fr o m år 1998. Ansvarig: tekniska nämnden.

10.8 Våtmarker

Smålommen häckar i mossgölar och småsjöar.

Våtmarkernas stora naturvärden består i det oftast rika fågellivet och de djur- och växtarter som är beroende av våtmarkerna som livsmiljö. Våtmarkerna fångar upp näringsämnen, t ex partiklar med fosfor. Fosfor tas upp av vegetationen och kväve omsätts av våtmarkernas bakterier till "ofarlig" kvävgas.

Det största hotet mot våtmarker är utdikning för skogsproduktion. Dikning orsakar urlakning av organiskt material och ger i de flesta fall en försurning av det avrinnande vattnet.

I Gösjöns närområde startade 1997 en våtmarks-restaurering.

Mål för alla i kommunen

- I enlighet med den nationella myrskyddsplanen skyddas Lunneboområdet som naturreservat (ca 250 ha).
- Alla våtmarker som inte tidigare påverkats av dikning ska undantas från dikningsingrepp.
- Skogsbruket ska bedrivas på ett sådant sätt att behov av skyddsdikning inte uppkommer.
- Våtmarker av naturvärdesklass 1 och 2 (men även klass 3 i vissa fall), som inte är störda av vägar, skogsbilvägar, kraftledning och andra liknande anläggningar ska skyddas från dessa typer av ingrepp.
- Myrholmar, som under lång tid varit undantagna från skogsbruksåtgärder ska bevaras orörda.
- Värdefulla kantzoner runt våtmarker ska undantas från avverkning.
- Värdefulla våtmarker som skadats av dikning, sjösänkning eller invallning ska restaureras.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- Målen avstäms med länsstyrelsen som har ett ansvar i frågan. Vissa delar kommer naturvårdsplanen att beakta och föreslå lösningar på. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.

10.9 Skogen

Friskt träd med kraftiga grenar och tätt med barr samt svårt skadat träd som hänger med grenarna och tappar barr.

Skogsbruket har i väsentlig grad ändrat förutsättningarna för skogen som ekosystem så att livsmiljöer för ett stort antal arter försvunnit. Minskad tillgång på lövträd samt gamla ostörda löv- eller barrskogar med gott om grova, döda och döende träd har spelat (och spelar fortfarande) en stor roll i detta. Inom kommunen finns ett flertal skogsområden med naturskogsbestånd och med en lång rad hotade och missgynnade arter.

Kalhyggesbruket står för största förändringen av skogsekosystemet. Äldre mångformiga och naturligt uppkomna skogar ersätts med odlade, enhetliga bestånd.

Dikning innebär förluster av näringsämnen och organiskt material. Sänkningen av grundvattentytan ger en försurningseffekt och när vattnets uppehållstid minskar vid dikning innebär detta att den sura nederbörden inte hinner neutraliseras utan snabbt rinner till sjöarna.

Satsning på barrträd i stället för lövträd försurar också marken. Helträdsutnyttjande, där även barr och grenar tas från hygget, ger ytterligare försurning av marken jämfört med att endast stammarna bortförs.

Mål för alla i kommunen

- ♣ Skogsbrukets metoder för avverkning och skogsskötsel ska anpassas så att skogens ekologiska funktion bevaras. Inhemska och hotade arter bevaras genom att deras livsmiljöer säkerställs.
- ♣ Bestånd eller trädgrupper inom avverkningsområden ska kunna tillåtas uppnå hög ålder.
- ♣ Lövskogsarealen måste bevaras och tillåtas öka i storlek.
- ♣ Biologiskt rika skogar som ädellövskogar, lövskogar, ängsgranskogar, kalktallskogar, fukt- och sumpskogar med förekomst av hotade och sårbara arter bör helt undantas från kalhyggesbruk.
- ♣ Skogsbrukets metoder ska anpassas till skogens värde för friluftsliv.
- ♣ Främmande arter bör ej införas.
- ♣ Kroppefjälls karaktär bevaras genom gemensam strategi mellan intressenter inom området.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

- ♣ Införa ett naturvårdsanpassat skogsbruk (till exempel genom miljömärkning).

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ♣ Miljömärkning och stor naturvårdshänsyn i kommunens egna skogar, fr o m 1998. (Skogsbruksplaner finns redan). Ansvarig: tekniska nämnden.
- ♣ Områden för rekreation och friluftsliv, t ex friluftsskogar, avsätts i möjligaste mån vid kommunens tätorter. Förslagen kommer i naturvårdsplanen 1999. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen.
- ♣ Verka för projekt med skogsmarkskalkning och vitaliseringsgödning, fr o m 1999. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden och tekniska nämnden.

10.10 Samhällsbyggande och boende

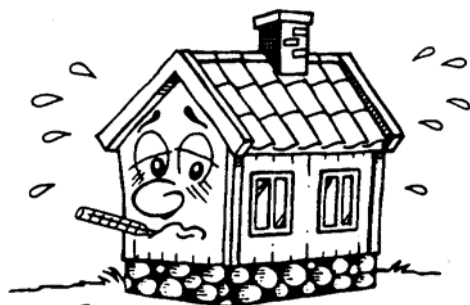
Foto av Olle Brännfeldt

Tätortsutbyggnad leder till att jordbruksmark och skogsmark upplåts för bebyggelse, vägar och järnvägar. Ibland påverkas områden med höga naturvärden.

Grus är en ändlig resurs och brytning leder ofta till skador på landskapsbild och konflikt med naturvård, friluftsliv m m. Vattenkvalitet och vattenförsörjning kan äventyras. Bergtäkterna orsakar buller, vibrationer och damm. Efterbehandlingen är också svårare att genomföra än vid grustäkter.

Det finns en grustäkt i kommunen - Myrevarv - och den har tillstånd till år 2001. Det finns inga torvtäkter eller matjordstäkter i kommunen. Norr om Håverud finns en kvartsitbergtäkt med tillstånd till år 2003. Under 1994-1995 öppnades några nya bergtäkter, bl a för den nya järnvägssträckningen.

Lukt, mögel och dålig ventilation i offentliga lokaler och bostäder har samband med allergi, astma och överkänslighetsreaktioner.

Sjuka hus. Ur Boverkets info broschyr.

Mål för alla i kommunen

- ♦ Ökad självförsörjning av råvaror och energi inom kommunen där det är miljömässigt motiverat.
- ♦ Nya vägar ska undvikas där de försämrar stora opåverkade områden, ekologiskt känsliga områden eller riksintressanta områden för naturvård och friluftsliv. I möjligaste mån ska de följa befintliga vägstråk.

- ♦ Stränderna vid sjöar och vattendrag ska behålla sina värden för såväl naturvård som för friluftsliv.
- ♦ En optimal användning av schaktmassor, material ur vägskarvingar, bergskross, morän samt användbara restprodukter istället för grus ska eftersträvas.
- ♦ Vid planering och uppförande av bostäder och anläggningar ska skador på miljön och risker för hälsan förebyggas.
- ♦ Lokalisering ska ske så att naturen skyddas och utnyttjas på bästa sätt. Klimatfaktorer ska t ex beaktas.

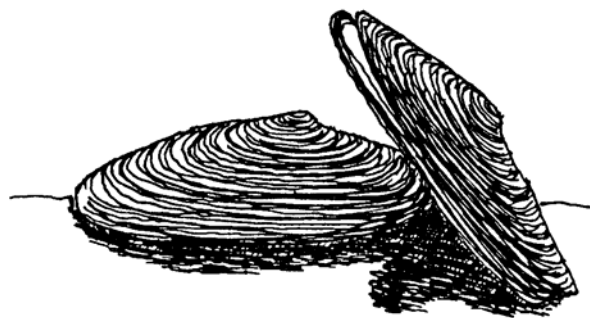
Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

- ♦ Undvik anläggning av nya vägar i opåverkade naturområden eller ekologiskt känsliga områden.
- ♦ Hushållning med naturgrus, välj hellre bergkross.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ♦ Minimera asfaltering och maximera grönskan. Undersöka om nya grön- och friluftsområden kan avsättas. När gamla områden tas i anspråk ska nya grönområden bildas, fr o m 1998. Ansvarig: tekniska nämnden.
- ♦ Anlägga ängsmarker i stället för gräsmattor fr o m 1998. Ansvarig: tekniska nämnden.
- ♦ Miljökriterier för byggmaterial och sunda hus lämnas vid varje bygglovstillfälle. Ansvarig: byggnadsnämnden.

10.11 Naturvård

Länets bästa förnygring av flodpärlmusslor finns inom kommunens gränser.

I Melleruds kommun håller vi på att ta fram en naturvårdsplan där värdefulla naturområden och naturtyper redovisas. En del är redan inventerat, men en del av hotade växt- och djurarter återstår att beskriva. Konfliktområden i markanvändningen och hur naturvårdsarbetet ska ske kommer med i naturvårdsplanen.

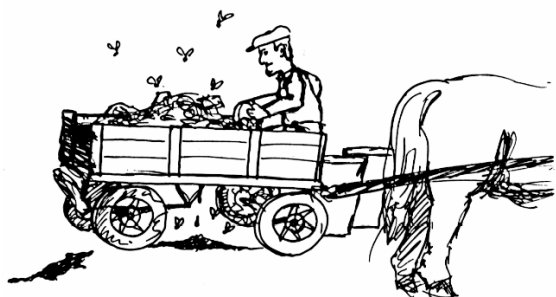
Mål för alla i kommunen

- II Långsiktigt bör de skyddade naturområdena inrymma ett representativt urval av kommunens samtliga landskaps- och naturtyper.
- II Alla naturligt förekommande växt- och djurarter ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- II Förslag till naturvårdsplan tas fram till kommunstyrelsen senast 1999. Naturvårdsplanen ska utformas så populärt att den dels är en bra naturguide för kommuninvånarna och dels fungerar som underlag för säkerställande av naturvårdshänsyn i kommunal regi. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- II Ett Naturrum uppförs på Kroppefjälls Fritidscenter, senast år 2000. Ansvarig: Melleruds Bostäder AB.
- II Mindre saltning på kommunala vägar fr o m 1998. Ansvarig: tekniska nämnden.

10. 12 Avfall och återvinning

Sopgubbe tidigt 1900 - tal.
(Av Emil Jeansson)

Avfall från produktion och konsumtion av produkter har blivit ett tilltagande problem genom spridning av miljöfarliga ämnen till luft och vatten, svårigheter att finna lämplig deponeringsmark, miljöstörande transporter och det påtagliga slöseriet med naturresurser som i många fall är sådana naturtillgångar som det är ont om.

Avfallet innehåller i många fall miljöfarliga ämnen som genom lakvattnet från deponin eller genom avgaserna från olaglig förbränning sprids i omgivningen. Lakvattnet från sopdeponin kan innehålla syreförbrukande ämnen, kväve, tungmetaller och svårnedbrytbara organiska ämnen som lagras upp i näringskedjorna. Från deponin avgår t ex metan och kvicksilverånga till luften.

I **avfallsplanen** för Melleruds kommun (från 1994) beskrivs hur avfallshanteringen ska fungera och på vilken nivå återvinning och återbruk ska ske av olika avfallstyper.

Där finns 12 mål fastlagda. Det viktigaste målet, att sopmängden till Hunnebyns sopstation skulle halveras, har uppfyllts.

Hunnebyns sopstation mottog ca 10 000 ton avfall 1994 och 6600 ton år 1996. Det blir cirka 940 respektive 630 kg per invånare. Dessutom har Håfrestöms AB en stor egen deponi. Om man bara ser till hushållsavfallet blir det knappt 200 kg/person. Denna mängd har inte ändrats nämnvärt sedan 1994. Avfallsplanens målsättningen är att hushållssoporna ska minska till 80 kg/person år 2000. En revidering av planen görs under 1998.

Den killen har räddat våra liv!

-fritt efter Naturvårdsverkets info.material.

En **utredning** har gjorts under 1996/97 om företagens sopmängder, nuvarande hantering och möjligheter till samarbete kring en källsorteringscentral för företag i Mellerud. Tekniska kontoret och MELSAM har tagit fram ett kostnadsförslag under hösten 1997.

Det finns stor beredskap bland kommuninvånarna att minska sina sopor. I en enkät vid miljöinformatörernas dörrknackning 1997 visade det sig att nästan samtliga ville källsortera, kompostera och återanvända. Förordningarna om producentansvaret gäller för återvinning och återanvändning av förpackningar som glas, wellpapp, kartong, metall och plast samt produkterna returpapper och däck.

Mål för alla i kommunen

- ☞ 80% av hushållen, företagen och övriga organisationer ska år 2000 källsortera sitt avfall och kompostera det organiska hushållsavfallet (alternativt lämna till kompostering).

Mål för den kommunala organisationen

- ☞ Den nuvarande slamhanteringen från privata avlopp ska upphöra fr o m år 2000. Servicen ska bestå men slamhanteringen ska ske närmare källan. Slammet ska tas tillvara som resurs.
- ☞ 100% av de kommunala arbetsplatserna och enheterna ska källsortera och kompostera år 1999.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

- ☞ Återkommande Städa Gård-kampanjer (LRF-kampanj tillsammans med kommunen).
- ☞ Öka andelen komposterbart och källsorterat material i hushållen, hos industrin, inom handeln, hos restauranger och organisationer mm så att minst 80% omfattas.

Miljöfarligt avfall lämnas på Preem (gamla OK) eller på Hunnebyns sopstation.
(Av Emil Jeansson)

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ☞ Källsortering och kompostering på alla kommunala enheter och arbetsplatser senast 1999. Ansvarig: respektive nämnd.
- ☞ Återvinningsgårdarna ska förbättras och helst bli fler, fr o m 1998. (Idag finns 10, förpackningsindustrin avgör antalet). Ansvarig: tekniska nämnden.
- ☞ Hårdare styrning med taxor från deponering av osorterade sopor, fr o m 1998. Ansvarig: tekniska nämnden och kommunfullmäktige.
- ☞ Lakvattnet från Hunnebyns soptipp ska inte ledas till Sunnanå avloppsreningsverk utan behandlas på annat sätt. Senast år 2000. Ansvarig: tekniska nämnden.
- ☞ Information om återanvändning och återvinning av byggmaterial vid byggnation i samband med att bygglov ges. Ansvarig: byggnadsnämnden.
- ☞ Utökad insamling av miljöfarligt avfall exempelvis elektronikavfall, PCB-haltiga fogmassor m m, fr o m år 1997. Ansvarig: tekniska nämnden.
- ☞ Fortsatt inventering av miljöfarligt avfall, klar senast 1999. Ansvarig: miljö- och hälsoskydds-nämnden.
- ☞ Årlig information om källsortering till hushållen och information vid insamlings-ställena. Ansvarig: tekniska nämnden och miljö- och hälsoskydds-nämnden.
- ☞ Kontroll om miljöfarligt material finns vid rivning och renovering., fr o m år 1998. Ansvarig: byggnadsnämnden.
De nedlagda soptipparna i Sunnanå och Åsensbruk ska återställas, senast år

10.13 Hälsa- och miljöfarliga ämnen

Varning för negativa märken !

Stabila organiska ämnen och deras begränsning

Kännetecknande för de organiska miljögifterna är att de är svårnedbrytbara, har hög löslighet i fett och att de ofta är giftiga för levande organismer. Deras stabilitet och fettlöslighet gör att de lätt ackumuleras i levande organismer. Kemikalieinspektionen har 1995 gett ut två kemikalielistor. En "begränsningslista" med ett 70-tal ämnen eller ämnesgrupper vars användning är förbjuden eller inskränkt. En annan lista är "observationslistan" med cirka 200 ämnen som det gäller att se upp med.

Bekämpningsmedel

Det gäller att se upp även om bekämpningsmedlet är godkänt av Kemikalieinspektionen

Kemiska bekämpningsmedel används mot svampar (mest rötsvamp på virke), ogräs, insekter och mikroorganismer. För att minska förbrukningen och riskerna för miljöskador infördes 1984 miljöavgifter.

Metaller

Stora mängder av vissa metaller, till exempel bly och kvicksilver, har fallit ner över marken och där ansamlats i de övre marklagren. När marken försuras kan de frigöras till sjöar, vattendrag eller grundvatten. Utsläppen av metaller från ytbehandlade och metallbearbetande industri har minskat avsevärt den senaste tjugoårsperioden, men halterna bly i övre marklagret är exempelvis i många fall 20 gånger högre än den naturliga nivån.

Nu står dagvatten och kommunalt avloppsvatten för huvuddelen av direktutsläppen till våra vattenområden.

De två metallerna *kadmium* och *kvicksilver* är mycket giftiga och förekommer i betydande mängder i vår miljö. Under våren 1996 bedrevs i kommunen och länet en intensiv kampanj för insamling av kvicksilver.

En överenskommelse om metallhalter, organiska miljögifter m m i slam vid spridning på åkrar har träffats mellan LRF, Naturvårdsverket och VAV.

Radon

Radon och radondöttrar avges från mark, byggnadsmaterial och från vatten ur brunnar. Miljö- och hälsoskydds-nämnden följer upp bostäder med förhöjda halter av radon. Under 1996/97 har en kampanj för undersökning av radon i vatten genomförts. Radonsanering är en viktig insats för att minska riskerna för insjuknande i cancer.

Officiella, positiva miljömärken.

Mål för alla i kommunen

- ⌘ Nationella och regionala mål som kommunen bör följa finns utförligt beskrivna i Älvsborgs läns "Miljöstrategi inför 2000-talet". Mål om t ex en halvering av användningen av **bekämpningsmedel** har ställts upp, dels till 1990 och dels till 1995.
- ⌘ Minst 90% av tvätt-, disk- och rengöringsmedlen (räknat som volym/antal medel) som köps i kommunen 1999, ska uppfylla kraven enligt Vita Svanen-märkningen, Naturskyddsföreningens "Bra miljöval" eller motsvarande.
- ⌘ Bilvårdsprodukterna som köps i kommunen 1999 ska till minst 70% vara märkta med "Bra miljöval".
- ⌘ Transporter av farligt gods ska undvikas i möjligaste mån i tätorterna. Vägvalsstyrning ska skyltas och tillämpas. Sanering ska ske av radon i vatten och i bostadsluft.

Exempel på åtgärder för näringsliv, organisationer, föreningar och privatpersoner

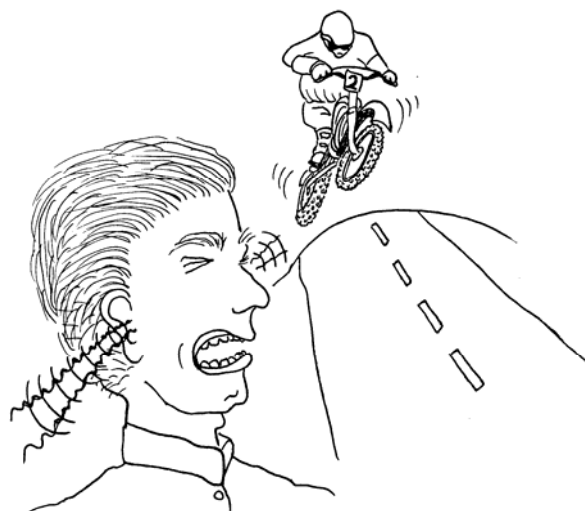
- ⌘ Prioritera miljömärkta varor inom varugrupperna disk- och rengöringsmedel, färger, bilvårdsprodukter m m. Som en följd effekt minskar även det miljöfarliga avfallet.
- ⌘ Åtgärda fastigheter med hög radongashalt (400 Bq/m^3 eller mer åtgärdas till under 200 Bq/m^3).
- ⌘ Undvika konstgödsel och kemisk besprutning i husbehovsodlingar, på gräsmattor etc. På konventionellt odlad jordbruksmark bör kemisk bekämpning minimeras och konstgödselanvändningen ske mer optimalt.

Åtgärder för den

kommunala organisationen

- ⌘ Kommunen ska använda miljöanpassade produkter och ämnen så att ovanstående procentsatser i målen uppfylls med råge. Ansvarig: respektive nämnd och kommunstyrelsen.
- ⌘ Kommunen ska arbeta med information och utbildning till butiksägare och konsumenter om miljöanpassade produkter. Detta kan gärna ske inom Ekolandskap Dalsland eller i andra former av samverkan. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- ⌘ Inga kemiska bekämpningsmedel används på kommunal mark. Ansvarig: tekniska nämnden.
- ⌘ Informera om risker med radon och följ upp radonundersökningar, fr o m 1997. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- ⌘ Kommunala dricksvattnet och simbassängen får miljöanpassad desinfektion (ej klor) fr o m år 2000. Ansvarig: tekniska nämnden och kultur- och fritidsnämnden.

10.14 Buller

Buller är ett oönskat högt ljud. Det som är ljuv musik för den ene kan vara outhärdligt buller för den andre.

Buller är oönskat högt ljud och nivån mäts antingen i genomsnittsnivå (ekvivalent nivå) eller maximal nivå. Effekter vid buller långt under de hörselskadande nivåerna är sömnstörningar, stress, illamående, huvudvärk mm.

Vägtrafiken är vår största bullerkälla. Klagomål har framförts om buller längs riksväg 45, i Åsensbruk-Håverud och vissa andra trafikerade vägar. Temporära lösningar har åstadkommit i några fall. För sträckan mellan orterna Håverud-Åsensbruk-Bränna-Nordkärr ska Vägverket presentera en åtgärdsplan. Vägverket har också lokaliserat fastigheter med en ljudnivå över 65 dBA (ekvivalent nivå) längs de mest trafikerade vägarna och kommer med åtgärdsförslag under 1998.

En heltäckande bullerinventering och trafiksaneringsplan för gatorna i Melleruds kommun skulle kunna svara på hur många som är störda och ge en tidsplan för åtgärder och kostnader.

För de större industrierna finns länsstyrelse- eller koncessionsnämndsbeslut om bullernivåer.

Förutom vägtrafik kan andra aktiviteter såsom danstillställningar, fläktar, tågtrafik och skytte etc orsaka bullerstörningar.

Mål för alla i kommunen

- ☺ Senast 1996 skulle bullernivån utomhus vid alla bostäder utmed det statliga och kommunala vägnätet vara lägre än 70 dBA (ekvivalent nivå). Senast år 2000 ska bullernivån understiga 65 dBA. Om åtgärder för att minska ljudnivån inte är tekniskt eller ekonomiskt möjliga ska bostäderna ljudisoleras så att inomhusnivån inte överstiger 35 dBA år 1996 och 30 dBA år 2000.

Åtgärder för den kommunala organisationen

- ☺ En trafiksaneringsplan med bullerutredning ska under 1998 komplettera den pågående fördjupade översiktsplanen för Melleruds tätort. Ansvarig: miljö- och hälsoskyddsnämnden och byggnadsnämnden.

10.15 Ordlista

Miljöhandlingsprogrammet innehåller en del svåra ord. Här följer en ordlista över några av de fackuttryck som förekommit.

Ord	Förklaring
<i>Biotop</i>	Det naturområde en art kräver för att överleva och fortplanta sig.
<i>Brädda</i>	Släppa ut enbart mekaniskt renat avloppsvatten (ofta vid regn).
<i>Ekvivalent nivå</i>	Ungefär "genomsnittlig" nivå.
<i>Fekalier</i>	Avföring.
<i>Fotokemiska oxidanter</i>	Ozon, kväveoxid mm. Bildas vid solljus under reaktion mellan VOC och kväveoxider.
<i>Fotosyntes</i>	Process då växter bildar socker etc av koldioxid, vatten och solljus.
<i>Genmodifierad</i>	Tekniskt ändrad arvs massa.
<i>Jordens växternas ekosystem</i>	Jordens, vattnets, luftens, och djurens inverkan på varandra.
<i>Långlivade naturfrämmande ämnen</i>	Svårnedbrytbara ämnen som normalt inte finns i naturen.
<i>Långsiktigt hållbar utveckling</i>	Då utnyttjandet av jorden inte minskar framtida generationers möjligheter till ett drägligt liv.
<i>Producentansvar</i>	Producenterna av vissa avfallsgrupper tvingas enligt lag se till att avfallet återvinns.
<i>Urlakning</i>	Vissa ämnen på t ex gamla avfallsupplag kan frigöras - lakas ur -och hamna där de kan göra skada, t ex i vattendrag.
VAV	Vatten och avloppsvetkforeningen.
VOC	Inte en kinesisk gryta utan flyktiga organiska kolforeningar som ofta är cancerframkallande.
<i>Ändliga lagerresurser</i>	Ämnen som nybildas så långsamt att en för snabb brytning riskerar tillgången av dem.

21 MILJÖÅTGÄRDER FÖR DEN KOMMUNALA ORGANISATIONEN - EN SAMMANFATTNING

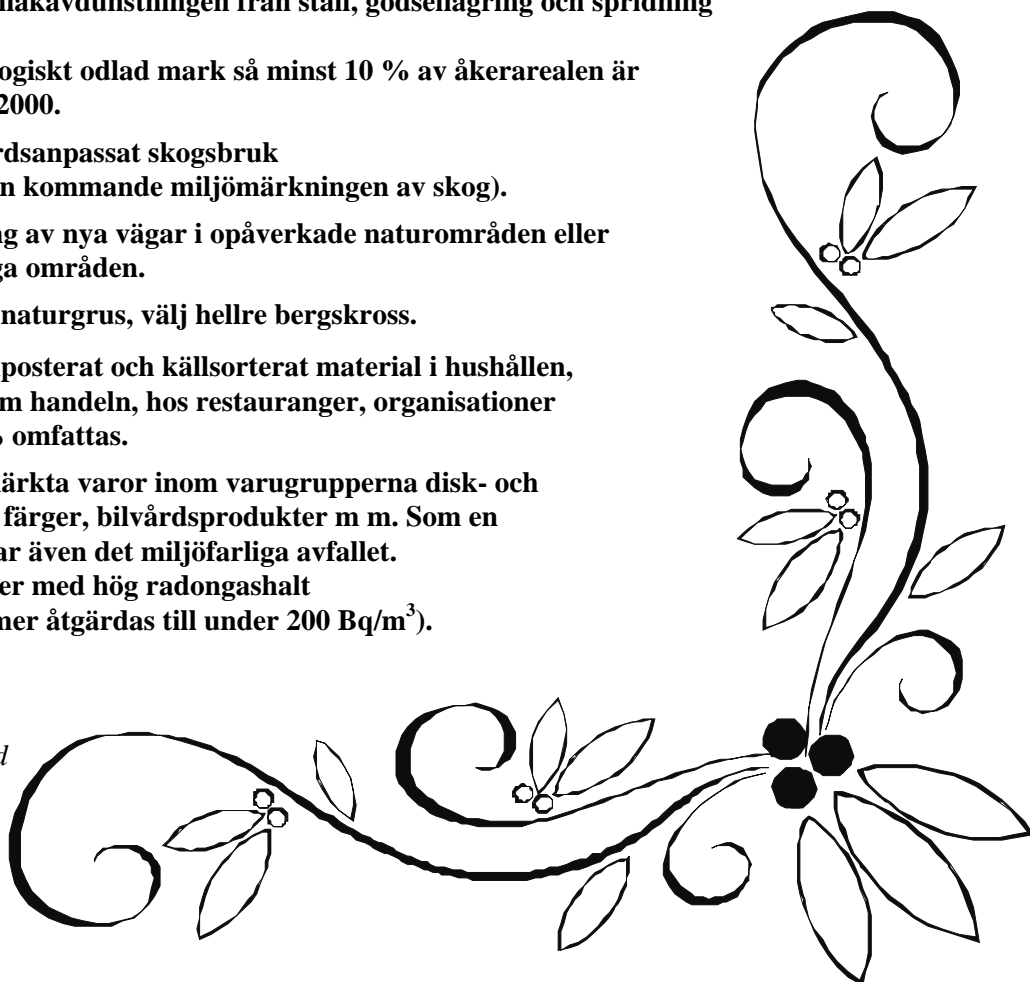
- Utbildning av all kommunal personal och alla förtroendevalda om miljö och kretslopp.
- ♥ Genom skolmiljöprojektet ska alla skolor stimuleras i sitt miljöarbete och miljötänkande.
- ⌘ Inköspolicy. Vi ska uppfylla den som finns bättre, strategiska varugrupper ska väljas ut och satsas på t ex:
 - (♣) mängden KRAV-odlat ökas i måltidsverksamheten, t ex rotfrukter, grönsaker eller mjöl
 - (⌘) miljöanpassade kemikalier för städ, disk, rengöring och bilvård etc
- ⌘ Miljöekonomi i 3 steg:
 - miljöekonomisk redovisning för alla nämnder och områden
 - miljöbokslut för hela kommunen
 - miljörevision av utomstående miljörevisor
- ⌘ Miljökonsekvensbedömning före beslut (checklistor används).
- ♣ Miljöanpassad fordonspark och drivmedel (inga fossila bränslen), vilket också ska gälla skolskjutsar etc.
- ♣ Ny energiplan för kommunen görs, där biobränsleandelen ska öka liksom energisparandet.
- ♣ Energisparrådgivning (i samarbete inom Ekolandskap Dalsland). Kommunens fastigheter och kommunala värmeanläggningar ska etappvis övergå till att drivas med alternativa energikällor (biobränslen, solvärme, jordvärme m m) fr o m år 1998.
- ⇒ Utveckla kollektivtrafiken bl a genom förbättrad information, samordning och fortsatt satsning på järnvägsstationen som resecentrum. Cykel- och gångbana Dals Rostock - Mellerud.
- ⇒ Minskat bilåkande, istället samåkning, kollektivtrafik och cykling. En tjänstecykel per arbetsplats (där det behövs).
- ⇒ Urinseparering el dyl införs på prov i stället för konventionell WC-anlutning till kommunalt avlopp.
- ☆ Minskat näringsläckage genom:
 - miljöanpassade avlopp vid tillståndsgivning
 - ekologisk dagvattenutbyggnad, separering av dagvatten från kommunala avlopps nätet, skyddszoner vid vattendrag och våtmarker på kommunal mark
- ☆ Miljömärkning och stor naturhänsyn i kommunal skog.
- ♦ Minimera asfaltering och maximera grönskan samt göra nya grönområden då gamla grönområden exploateras.
- ♦ Mer ängsmark med utrotningshotade blommor istället för gräsmattor etc. Minskad saltning på kommunala vägar.
- ♻ Källsortering och kompostering på alla kommunala enheter.
- ♻ Kommunala dricksvattnet och simbassängen får miljöanpassad desinfektion (ej klor).
- ☺ En trafiksaneringsplan med bullerutredning ska under 1998 komplettera den pågående fördjupade översiktsplanen för Melleruds tätort.

Ovanstående punkter följs upp i den miljöekonomiska redovisningen/miljöbokslutet varje år.
Symbolförklaring: se innehållsförteckningen

21 EXEMPEL PÅ ÅTGÄRDER FÖR NÄRINGSLIV, ORGANISATIONER, FÖRENINGAR OCH PRIVATPERSONER - EN SAMMANFATTNING

- ♥ Bli engagerad i en miljöstudiecirkel, miljöteam etc.
- ♥ Gå med i ett nätverk för miljö och hälsa inom Melleruds kommun eller Ekolandskap Dalsland.
- ⌘ Upprätta en miljöpolicy inom det egna företaget.
- ♯ Öka användningen av biobränslen, solvärme, vindkraft etc samt prioritera energi- besparande åtgärder.
- ♯ Upprätta energiplaner inom industrin, med inriktning på effektivare energianvändning och elsparande. Spillvärme bör tas till vara.
- ♯ Eltankningsställen samt etanol- och/eller metanolförsäljning för fordon anordnas.
- ♣ Befintliga anläggningar innehållande freon sköts så att inga utsläpp sker. Välj helt freonfria alternativ vid nyanskaffning.
- ≡ Köp en elbil gemensamt och inrätta en bilpool.
- ≡ Minska transporterna genom att välja samåkning, kollektivtrafik och cykel där det går.
- ◆ Använd miljögodkända värmepannor med ackumulatortank för uppvärmning.
- ◆ Minska användningen av motorgräsklippare, grästrimmer, motordrivna häcksaxar till förmån för handdrivna eller andra miljöanpassade varianter.
- ☆ Installera ekologiska toalettssystem vid nybyggnation och renovering samt åtgärda bristfälliga avloppsanläggningar så att utsläpp minimeras.
- ☆ Lämna skydds-zoner på minst 6 meter utmed övergödda vattendrag.
- ☆ Minimera ammoniakavdunstningen från stall, gödsellagring och spridning av gödsel.
- ♯ Öka andelen ekologiskt odlad mark så minst 10 % av åkerarealen är KRAV- odlad år 2000.
- ♯ Inför ett naturvårdsanpassat skogsbruk (använd gärna den kommande miljömärkningen av skog).
- ◆ Undvik anläggning av nya vägar i opåverkade naturområden eller ekologiskt känsliga områden.
- ◆ Hushållning med naturgrus, välj hellre bergskross.
- ♻ Öka andelen komposterat och källsorterat material i hushållen, hos industrin, inom handeln, hos restauranger, organisationer mm så minst 80% omfattas.
- ♻ Prioritera miljömärkta varor inom varugrupperna disk- och rengöringsmedel, färger, bilvårdsprodukter m m. Som en följd effekt minskar även det miljöfarliga avfallet.
- ♻ Åtgärda fastigheter med hög radongashalt (400 Bq/m³ eller mer åtgärdas till under 200 Bq/m³).

Symbolerna hör ihop med de olika kapitlen.

CHECKLISTA FÖR DEN KOMMUNALA ORGANISATIONEN FRÅN MILJÖHANDLINGSPROGRAMMET.

Antaget av kommunfullmäktige 97-12-16

ÅTGÄRD	HUVUDANSVARIG	TIDSPLAN
7. Kunskap och information		
• Alla anställda och förtroendevalda i Melleruds kommun ska genomgå en grundutbildning (anpassad till arbetsområdet) i miljö- och kretsloppsfrågor.	Resp nämnd och kommunstyrelsen	1998-2001
• Visionsseminarier för politiker, tjänstemän och kommuninvånare.	Kommunstyrelsen	1998
• Miljökontaktpersonerna på de olika kommunala enheterna erbjuds utbildning genom miljökontakträffar minst en gång per år.	Kommunstyrelsen	Varje år
• Samtliga kommuninvånare informeras regelbundet om: - miljöproblem i Mellerud - kommunens miljömål - hur miljömålen uppfylls - positiva exempel på källsortering, energihushållning, miljövänligt agerande m m - vad de själva kan göra för att bidra till att målen uppfylls	Kommunstyrelsen tillsammans med resp nämnd	Fr o m 1998
• Miljöinformation ska också ges muntligt i bostadsområden, byalag, föreningar, arbetsplatser etc.	Kommunstyrelsen tillsammans med resp nämnd	Fr o m 1997
8. Samverkan och engagemang		
♥ Ta initiativ till bildande av nätverk/ branschprojekt.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Fr o m 1997
♥ Skolmiljöprojektet: alla skolor ska stimuleras i sina miljöarbeten och kretsloppstänkande.	Barn- och utbildningsnämnden	fr o m hösten 1997-98
9. Uppföljning och utvärdering		
⌘ En miljöstrategi upprättas i varje nämnd.	Resp nämnd	Senast 1998
⌘ Varje år görs ett miljöbokslut med en miljöekonomisk redovisning där det framgår hur Agenda 21-arbetet framskrider. En beskrivning av miljösituationen ingår även i bokslutet.	Resp nämnd och kommunstyrelsen	Fr o m 1997
⌘ Oberoende miljörevision ska göras vart 4:de år.	Kommunfullmäktige	Fr o m 1999
⌘ Revidering av handlingsprogrammet i samband med ny valperiod vart 4:e år.	Kommunstyrelsen	Fr o m 1999
⌘ Miljökonsekvensbedömning ska göras före investeringsbeslut, t ex bör checklistan i kapitel 9 användas.	Resp nämnd och kommunstyrelsen	Fr o m 1998
⌘ Befintlig inköpspolicy ska uppfyllas.	Resp nämnd och kommunstyrelsen.	

ÅTGÄRD

HUVUDANSVARIG

TIDSPLAN

10.1 Växthuseffekten och energiproblemen

☞ Kommunen erbjuder energirådgivning till företag och hushåll.	Kommunstyrelsen	Fr o m 1998
☞ Ny energiplan för kommunen. Andelen biobränsle ska öka liksom energisparandet.	Kommunstyrelsen och tekniska nämnden	
☞ Kommunens och entreprenörers fordon ska etappvis övergå till att köras på alternativ till fossila bränslen.	Kommunstyrelsen och resp nämnd	Fr o m 1998
☞ Kommunens fastigheter och kommunala värmeanläggningar ska etappvis övergå till att drivas med alternativa energikällor (biobränsle, solvärme, jordvärme etc).	Kommunstyrelsen och tekniska nämnden	Fr o m 1998

10.2 Ozonskiktets uttunning

☐ Befintliga anläggningar som innehåller freon ska skötas så att inga utsläpp sker. Välj helt freonfria alternativ vid nyanskaffning.	Resp nämnd och kommunstyrelsen	

10.3 Försurning av mark och vatten

☞ Kalkning av sjöar och vattendrag ska fortsätta i ungefär samma omfattning som idag under förutsättning att vi får statliga bidrag. Det innebär att den sammanlagda kalkningsvolymen kommer att uppgå till ca 200-250 ton per år.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	
☞ Översyn om biologisk återställning behövs kalkade vatten.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden.	Under 1999
☞ Utveckla kollektivtrafiken, bl a genom förbättrad information, samordning och fortsatt satsning på järnvägsstationen som resecentrum.	Kommunstyrelsen	Fr o m 1998
☞ Kommunen verkar för samordning av samhällsbetalda resor (t ex kollektivtrafik, färdtjänst, sjukresor, skolresor och tjänsteresor).	Kommunstyrelsen	Fr o m 1999
☞ Ordna fler gång- och cykelbanor, exempelvis Dals Rostock - Mellerud.	Kommunstyrelsen	Fr o m 2000
☞ Kommunen verkar för att laddningsstationer för elbilar ordnas (vid behov).	Kommunstyrelsen	
☞ Verka för ökade godstransporter på järnväg.	Kommunstyrelsen	
☞ Grundvattnets kvalitet bör undersökas vid ett eventuellt utnyttjande, i samband med lokaliseringsprövning av bostadshus.	Bevakas av byggnadsnämnden sedan Vattenöversikten kom 1986	
☞ Minskat bilåkande, i stället samåkning, kollektivtrafik och cykling. En tjänstecykel per arbetsplats (där det behövs).	Resp nämnd och kommunstyrelsen	

ÅTGÄRD

HUVUDANSVARIG

TIDSPLAN

10.4 Luftföroreningar, flyktiga organiska ämnen

◆ Verka för att riksväg 45 genom Mellerud flyttas till ett västligt läge.	Kommunstyrelsen.	
◆ Verka för att man eldar ved endast i miljögodkända befintliga vedpannor Detta gäller speciellt inom detaljplanerat område eller samlad bebyggelse. För nyinstallationer gäller omgående att de ska vara miljö godkända.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Fr o m 2006 efter år 2005. resp fr o m 1997
◆ Motorvärmare till kommunens bilar.	Respektive nämnd	Fr o m 1999
◆ Befrämja passiv solvärme, vindskyddade lägen etc i samband med nya planer, i syfte att minimera utsläpp till luft.	Byggnadsnämnden	

10.5 Övergödning, bättre hushållning med näringsämnena

☆ Kommunen ska separera dagvattenledningarna från spillvattennätet så att mängden som bräddas blir högst 1% av det totala flödet av avloppsvatten till år 2000. Åtgärderna görs med ekologisk dagvattenutbyggnad så att föroreningarna i dagvattnet inte tillåts nå vattendragen.	Tekniska nämnden	T o m 2000
☆ Kräva åtgärder vid bristfälliga enskilda avlopp främst inom Dalbergså och Holmsåns vattensystem, men även efter inventering i Upperudsälvens område.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Fr o m 1998
☆ Minskat näringsläckage genom miljöanpassade avloppslösningar vid tillståndsgivning av enskilda avlopp.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Fr o m 1997
☆ Urinseparering el dyl införs på prov i stället för konventionell WC-anslutning till kommunalt avlopp i någon fastighet, någon skola eller något bostadsområde.	Resp nämnd	

10.6 Sjöar och vattendrag

❖ Värdefulla forssträckor ska redovisas i den kommande reviderade översiktsplanen.	Kommunstyrelsen	

10.7 Jordbruket

☞ Informera om naturhänsyn inom jordbruket.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Fr o m 2000
☞ I översiktsplanen och annan planläggning inarbetas aktuella delar från länsstyrelsens bevarandeprogram för natur och kulturmiljö, det värdefulla odlingslandskapet.	Byggnadsnämnden	
☞ Inventera möjligheterna med skyddszoner mot vattendrag och våtmarker etc.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Fr o m 1999
☞ Öka kommunens inköp av KRAV-märkta eller andra ekologiskt odlade matvaror till måltidsverksamheterna.	Resp nämnd	Fr o m 1998
☞ Verka för KRAV-odling på kommunens arrendemark.	Tekniska nämnden	Fr o m 1998

ÅTGÄRD

10.8 Våtmarker

HUVUDANSVARIG

TIDSPLAN

- Målen avstäms med länsstyrelsen som har ett ansvar i frågan. Vissa delar kommer naturvårdsplanen att beakta och föreslå lösningar på.

Miljö- och
hälsoskyddsnämnden

10.9 Skogen

- ⊕ Miljömärkning och stor naturvårdshänsyn i kommunens egna skogar, (Skogsbruksplaner finns redan).

Tekniska nämnden

Fr o m 1998

- ⊕ Områden för rekreation och friluftsliv, t ex friluftsskogar, avsätts i möjligaste mån vid kommunens tätorter. Förslagen kommer i naturvårdsplanen.

Miljö- och
hälsoskyddsnämnden
och kommunstyrelsen

1999

- ⊕ Verka för projekt med skogsmarkskalkning och vitaliseringsgödsling, fr o m 1999.

Miljö- och
hälsoskyddsnämnden
och tekniska nämnden.

Fr o m 1999

10.10 Samhällsbyggande och boende

- ◆ Minimera asfaltering och maximera grönskan. Undersöka om nya grön- och friluftsområden kan avsättas. När gamla områden tas i anspråk ska nya grönområden bildas.
- ◆ Anlägga ängsmarker i stället för gräsmattor.
- ◆ Miljökriterier för byggmaterial och sunda hus lämnas vid varje bygglovstillfälle.

Tekniska nämnden

Fr o m 1998

Tekniska nämnden

Fr o m 1998

Byggnadsnämnden

10.11 Naturvård

- II Förslag till naturvårdsplan tas fram till kommunstyrelsen. Naturvårdsplanen ska utformas så populärt att den dels är en bra naturguide för kommuninvånarna och dels fungerar som underlag för säkerställande av naturvårdshänsyn i kommunal regi.

Miljö- och
hälsoskyddsnämnden

Senast 1999

- II Ett Naturrum uppförs på Kroppefjälls Fritidscenter.

Melleruds Bostäder AB

Senast 2000

- II Mindre saltning på kommunala vägar.

Tekniska nämnden

Fr o m 1998

10.12 Avfall och återvinning

- ☞ Källsortering och kompostering på alla kommunala enheter och arbetsplatser.

Resp nämnd

Senast 1999

- ☞ Återvinningsgårdarna ska förbättras och helst bli fler. (Idag finns 10, förpackningsindustrin avgör antalet).

Tekniska nämnden

Fr o m 1998

- ☞ Hårdare styrning med taxor från deponering av osorterade sopor.

Tekniska nämnden och
kommunfullmäktige

Fr o m 1998

- ☞ Lakvattnet från Hunnebyns soptipp ska inte ledas till Sunnanå avloppsreningsverk utan behandlas på annat sätt.

Tekniska nämnden

Senast 2000

- ☞ Information om återanvändning och återvinning av byggmaterial vid byggnation i samband med att bygglov ges.

Byggnadsnämnden

ÅTGÄRD

HUVUDANSVARIG

TIDSPLAN

- ☞ Utökad insamling av miljöfarligt avfall

Tekniska nämnden

Fr o m 1997

exempelvis elektronikavfall, PCB-haltiga fogmassor m m.

☞ Fortsatt inventering av miljöfarligt avfall.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	T o m 1999
☞ Årlig information om källsortering till hushållen och information vid insamlingsställena.	Tekniska nämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.	
☞ Kontroll om miljöfarligt material finns vid rivning och reovering.	Byggnadsnämnden	Fr o m 1998
☞ De nedlagda soptipparna i Sunnanå och Åsensbruk ska återställas.	Tekniska nämnden	Senast 1999

10.13 Hälsa- och miljöfarliga ämnen

⌘ Kommunen ska använda miljöanpassade produkter och ämnen så att procentsatserna 90 % av tvätt- disk- och rengöringsmedlen och 70 % av bilvårdsprodukterna som köps in ska vara uppfyllda med råge.	Resp nämnd och kommunstyrelsen	1999
⌘ Kommunen ska arbeta med information och utbildning till butiksägare och konsumenter om miljöanpassade produkter. Detta kan gärna ske inom Ekolandskap Dalsland eller i andra former av samverkan.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	
⌘ Inga kemiska bekämpningsmedel används på kommunal mark.	Tekniska nämnden	
⌘ Informera om risker med radon och följa upp radonundersökningar.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Fr o m 1997
⌘ Kommunala dricksvattnet och simbassängen får miljöanpassad desinfektion (ej klor).	Tekniska nämnden och kultur- och fritidsnämnden	Fr o m 2000

10.14 Buller

☺ En trafiksaneringsplan med bullerutredning ska komplettera den pågående fördjupade översiktsplanen för Melleruds tätort.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden och byggnadsnämnden.	Under 1998
--	--	------------